

HUIS MET HISTORIE

De Maple Leaf Club

een tehuis in Hilversum voor Canadese militairen in 1945

door Jan Lamme

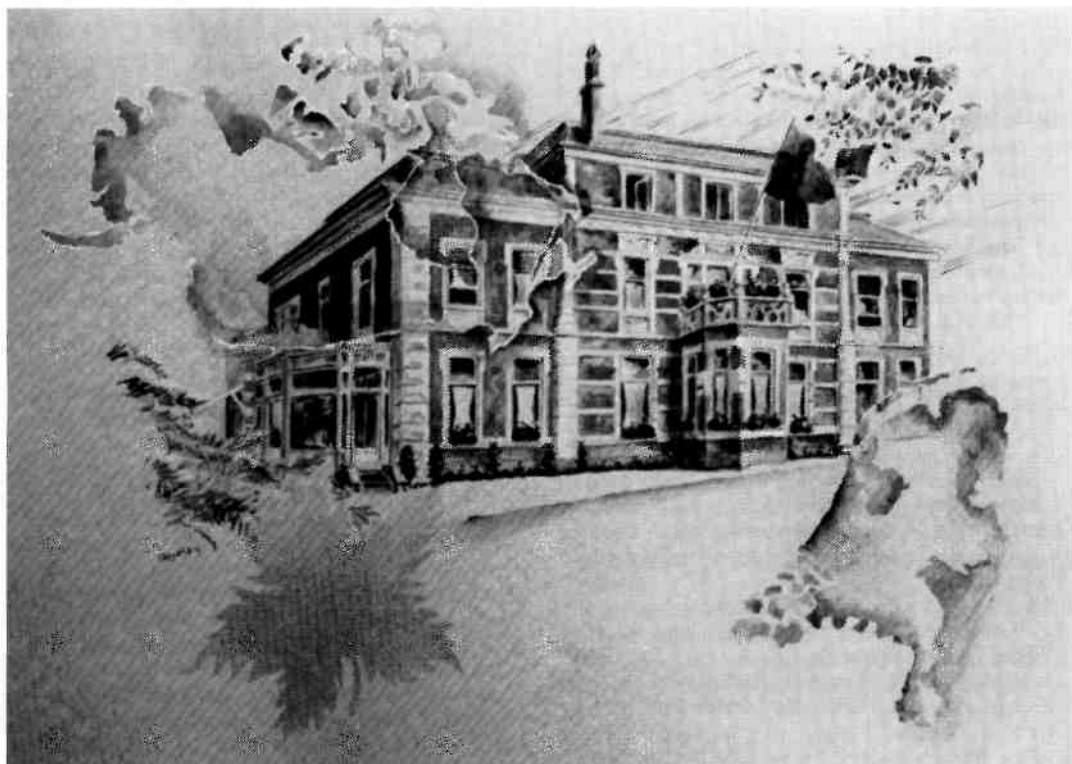
Aleerder in dit blad werd aandacht gegeven aan de bewoningsgeschiedenis van het pand 's-Gravelandseweg 55, beter bekend als de Openbare Leeszaal (EP 89/3, 90/1 en 92/1). Terloops kwam daarin de Maple Leaf Club aan de orde.

Bij de voorbereiding van deze artikelen stuiten we op een aantal bijzondere foto's in het archief van de OLB. Ze werden voor de bovengenoemde artikelen gebruikt.

In het voorjaar van 1992 kwam de redactie min of meer bij toeval op het spoor van een nog grotere collectie foto's die in het bezit moesten zijn van D. Murray Dryden, reserve kapitein van het Canadese leger, die er in slaagde de Maple Leaf

Club te organiseren. Hij bleek enkele jaren geleden in een vakantieperiode in Hilversum te zijn geweest en aan personeel van de OLB een prachtig fotoboek te hebben getoond met historisch zeer interessant materiaal over de periode van de club in 1945. Omdat niemand van de historische kring op dat moment te bereiken was, werden enkele foto's gekopieerd en dat was dat. Toen we als redactie lucht kregen van die foto's werd contact opgenomen met de heer Murray Dryden in Toronto. Die wilde zijn unieke boek niet zomaar overzee sturen. Toen kwam het toeval te hulp.

De auteur van dit artikel, eindredacteur van dit

Het unieke herdenkingsboek over de Maple Leaf Club is een fraai gecalligrafeerd album van 30x40cm. De band tussen Hilversum, Nederland en Canada wordt in deze sterk verkleinde versie van een kleurenplaat aardig weergegeven.

blad en leraar aan het Montessori Lyceum te Amsterdam, had een bezoek van een schoolklas uit Canada georganiseerd, dat in het voorjaar van 1992 plaats zou vinden. Zijn contactpersoon en goede relatie de heer Oncko van Viersen Trip, in de jaren '50 uit Nederland geëmigreerd en in Toronto (!) als geschiedenisleraar werkzaam, kwam met een groep van zijn school naar ons land. Het werd nog curieuser toen bleek dat de zoon van D. Murray Dryden bij hem op school had gezeten en dat hij vlak bij Murray Dryden senior in de buurt woonde. Kortom, op grond van die relatie kreeg hij het boek voor een week mee naar Nederland waar nu alle foto's door het Goois Museum in Hilversum werden gekopieerd. We beschikken nu over een unieke serie van 42 foto's van goede kwaliteit. Bij het artikel over de concerten in mei en juni 1945 werd een eerste foto uit de collectie gebruikt (EP 92/2). In dit nummer volgt een groter aantal.

Voor de gegevens werd gebruik gemaakt van de tekst van het eenmalige fotoboek dat mede door prachtige lithografie het karakter van een gedenkboek heeft. Tevens kon gebruik worden gemaakt van een autobiografie die Murray Dryden schreef en die in 1986 verscheen. Hieruit komt het beeld naar voren van een doorzetter die desnoods dwars tegen de stroom inroeide en daarmee veel bereikte. De Maple Leaf Club in Hilversum was er een voorbeeld van. Maar ook later in zaken en met zijn idealistische organisatie voor betere huisvesting voor kinderen (Sleeping Children Around the World) bleek zijn grote doortastendheid. Daaraan dankt ook Hilversum een uniek stukje geschiedenis.

Tot slot werd voor dit artikel en met medewerking van de stadsredactie een foto geplaatst in de Gooi- en Eemlander van 13 april 1993 met de oproep aan vroegere medewerkers van de club (111 Hilversummers of bewoners uit de omgeving) om hun herinneringen door te geven. Er kwamen spontaan een vijftiental reacties waarvan een aantal als geschreven illustraties aan dit artikel zijn toegevoegd.

Vredesopdracht voor een legerkapitein

Kort na de capitulatie werd op last van het hoofd-wartier van het Canadese leger een Hilversumse villa ingericht als militair tehuis. Deze 'Siesta Club' bood militairen eenvoudige hapjes en een

beperkt programma. De club werd opgezet door de reserve-kapitein D. Murray Dryden, verbonden aan een verzorgingseenheid onder de vlag van de YMCA, die begin juli 1945 de opdracht kreeg uit te zien naar een veel omvangrijker opvangcentrum voor de duizenden Canadezen die hier in de omgeving waren gelegerd. Hun oorlogstaak zat er op en hun vredestaak bood te weinig actie, waardoor de verveling toesloeg en er conflicten met de burgerij ontstonden. Daar moest iets aan worden gedaan. Hilversum moest de plaats worden voor een bruisende club met veel activiteiten. En er was haast geboden.

Eigenlijk kwam er maar één gebouw voor dit doel in aanmerking: 's-Gravelandseweg 55, de Openbare Bibliotheek, die in de oorlog als eetgelegenheden door de Duitsers werd gebruikt. Maar bij hun overhaaste vertrek hadden die veel schade aangericht en er een chaos achtergelaten. Na aarzelingen ging het bestuur van de Bibliotheek accoord, omdat de nieuwe functie voor het gebouw tijdelijk zou zijn. Bij de noodzakelijke opknappbeurt zou bovendien rekening worden gehouden met de functie als bibliotheek na vertrek van de Canadezen. Een Canadese of-

Kort na de capitulatie werd in een Hilversumse villa een klein tehuis voor Canadese militairen ingericht, de Siesta Club, gelegen aan de Beethovenlaan 9. De club was veel te klein voor de cantinebehoefte voor de lagere rangen.

ficier stelde een werkprogramma op. Er werd een architect gevonden voor het toezicht die als aannemer de fa. Seppen voorstelde. Het werk kon beginnen. Inmiddels was het 16 augustus.

Inzet van 'Quislings'

De eerste week gebeurde er weinig. Er kwam een timmerman langs en een schilder gaf hier en daar een likje verf. De aannemer werd erbij gehaald. Hem werd duidelijk gemaakt dat er te weinig schot in het werk zat. Die verontschuldigde zich met het argument dat er weinig werkluie te vinden waren, omdat velen bezig waren met activiteiten op de zwarte markt. Maar binnen zes weken zou het wel gefikst zijn, dacht hij. Het antwoord was: "Dan moeten we er al lang inzitten. U hebt zes dagen de tijd!"

Omdat de aannemer daar geen mogelijkheden toe zag, werd vervolgens contact opgenomen met het kamp in Laren, waar collaborateurs gevangen zaten. Het idee om deze mensen in te zetten vond aanvankelijk geen genade bij de kampcommandant. Hij vreesde dat die 'quis-

lings' te vriendelijk zouden worden behandeld en er onvoldoende toezicht zou zijn. Maar men kwam tot een vergelijk. Extra bewaking zou elke ontsnappingspoging verhinderen.

De volgende ochtend werden twintig man opgehaald, later werden dat er 40 en de vijfde en laatste dag waren er niet minder dan 84 man aan het werk. De First Division zorgde voor vervoer per zestonnens en voor bewaking. En die collaborateurs? Die wilden maar al te graag. Al was het maar om voor een paar uur te ontkomen aan de zeer strenge tucht in het kamp. Er werd heel hard en goed gewerkt. Op 25 augustus om 7.00 uur 's avonds kon de eetzaal in gebruik worden genomen. 25 borden op de toegangswegen in Hilversum wezen de weg naar de club. En die deden hun werk. De tweede avond al stond er op een gegeven moment een rij Canadese militairen van wel 50 meter voor de ingang.

De officiële opening vond een maand later plaats. Voor die tijd moest nog veel worden georganiseerd.

Bij de opknapbeurt van het pand 's-Gravelandseweg 55 werden collaborateurs uit het kamp in Laren ingezet. Twee zestonnens werden ingezet voor hun vervoer

Aanvaringen met de 'Hilversumse koopmansgeest'

Ondertussen was er onenigheid ontstaan met de aannemer. Die kwam zich beklagen over het gemis aan inkomsten. Voor het onbetaalde werk van de gevangenen kon hij geen winstpercentages berekenen. De plaatselijke commandant werd erbij gehaald om te bemiddelen. Tandknarsend moest Dryden accoord gaan met een regeling waarbij per gevangene en per gewerkt uur 45 cent naar de aannemer zou gaan. Te gek voor woorden, meende hij, omdat de Canadese belastingbetaler voor de regeling opdraaide.

Ook de architect liet zich niet onbetuigd en stuurde een rekening van f 1100 voor wat hij noemde 'geboden diensten'. Die bestonden vooral in het voorstellen van de aannemer. Dryden vertelt in zijn memoires dat hij daar niet op in wilde gaan maar des duivels werd toen de architect hem er op wees, dat de Duitsers tenminste hun rekeningen betaalden. Hij kreeg te verstaan dat hij dan maar naar Berlijn moest gaan, waar veel werk op hem lag te wachten. Ook in dit conflict moest de plaatselijke commandant schikken. Die hield zich aan de instructie van zijn regering om maar te betalen, al waren de nota's nog zo belachelijk.

Personeel gevraagd

Voor de opening was er al veel werk gedaan voor het aantrekken van een uitgebreide staf aan personeel. Henri de Graaf, een ervaren hotel-manager, werd als eerste ingehuurd. Hij beheerde een eigen hotel tot dit in de nadagen van de oorlog bij een bombardement van de Amerikanen werd verwoest. Samen met De Graaf werd een selectieprocedure uitgewerkt om een zeer goed team te formeren. Op een advertentie in Gooise Klanken reageerden honderden gegadigden. Dryden en De Graaf moesten op het afgesproken tijdstip het gebouw van de Siesta-club aan de Beethovenlaan via een raam binnenkomen, omdat de werkwilligen met hun fietsen de toegang van de villa totaal blokkeerden.

Al snel merkte men dat de meisjes die kwamen opdagen voor 95% afkwamen op het baantje van receptioniste. En daar waren er maar vier voor nodig. Bijna niemand wilde serveerster worden. Dat beroep had zeker in deze

The Canadian Y.M.C.A. Auxiliary Services

roepen voor de opening van een O.R.'s CLUB sollicitanten op voor de volgende diensten:

kapper, kleermaker, tolk, café-manager, decorateur, electriciën, timmerman-behanger, kok, tuinlieden, huis-knechten e.d., boekhouder en assistenten, Meisjes voor informatie-, film-, kaartjesverkoop- en pakafd. Voorts diensters.

Goed loon en gedeeltelijk vrije kost.

Sollicitanten gelieven zich te melden: Beethovenlaan 9, alhier, tuss. 10-12 en 14-16 u.

Op 9 augustus 1945 stond deze advertentie in Gooische Klanken, eerste jaargang, no. 80. 'O.R.' slaat op 'other ranks', dat wil zeggen de club was bedoeld voor alle niet-officiersrangen. Aanmelding op het adres van de al bestaande Siesta-club aan de Beethovenlaan. De advertentie had groot succes. Op 10 augustus al kwamen honderden sollicitanten opdagen.

(coll. Streekarchief Hilversum)

Tiny Lamme (1917) kwam uit Ankeveen en woont nu als mevr. van Unen in Bussum. Ze werkte als serveerster en solliciteerde na een tip van een tante. Ze werd meteen aangenomen, ook al omdat ze een horeca-opleiding had en ervaring in een Amsterdams hotel had opgedaan. In die opleiding had ze ook engels geleerd. Een Canadese mevrouw nam haar aan.

Ze vond het werk heel leuk. Het was een keurige club. En ze hield wel van netjes. Er waren best collega's die losbolig waren. En ook als ze getrouwd waren was dat geen garantie dat ze niet met een Canadees op stap gingen. Maar als je zelf correct bleef, dan was er niets aan de hand, had haar moeder gezegd. En dat klopte.

De fooien die ze kregen waren de moeite waard. En dat gold ook wat ze mee naar huis kon nemen; pakjes biscuits, blikjes vis en corned beef. Ze kreeg ook staven zeep, maar dat was ook omdat ze thuis wel wasjes deed voor iemand met een wat hogere rang.

In de club werden Hollandse en Canadese maaltijden geserveerd. Vooral de Canadese maaltijd bevatte veel vlees en vis, dat meestal uit blikjes kwam.

ambiance een slechte naam. Toch was daaraan juist grote behoefte. Dat betekende dat veel overredingskracht nodig was om niet alleen de geschikte meisjes maar ook hun bezorgde ouders over de streep te trekken. Een zekere meneer Lutz werd aan de supervisor Dryden toegevoegd, als tolk en verbindingsman naar het personeel toe. Verder werden koks aangetrokken voor de keuken en personeel voor technische zaken en administratie. In tien dagen vonden gesprekken plaats met 315 gegadigden. Uiteindelijk bestond de staf uit 111 burgers en 10 man militair personeel.

Een voorwaarde bij de aanname van de receptionisten en serveersters was – behalve een aardig en beschaafd voorkomen – dat ze de Engelse taal in meer dan redelijke mate beheersten. Omdat een zekere eenheid in de kleding van de serveersters gewenst was zocht men naar een geschikte oplossing. Drie Hilver-

Gijs Mijnhout (1921), woonachtig in Hilversum, nam na de oorlog na terugkeer uit een Duits werkkamp dienst in het Amerikaanse leger. Nog in uniform werd hij met zijn vader als loodgieter ingezet bij de start van de Maple Leaf Club. Ze deden allerlei klusjes zoals aanleg van nieuwe leidingen, ontstoppen van w.c.'s en wastafels en ander onderhoud toen de club eenmaal liep. Betaling gebeurde vooral in sigaretten, biscuit en chocolade.

Willem Wilman (1923), glazenier en woonachtig in Hilversum, werd door Canadese militairen en aannemer Seppen gevraagd om een glas-in-loodraam te ontwerpen en te maken voor de kapel die werd ingericht in de Maple Leaf Club. In het ontwerp moest in een steenmotief het Christuskruis en gestyleerd Alpha en Omega worden opgenomen. Het maken was niet zo eenvoudig. Lood kon hij zelf smelten, maar er was moeilijk aan glas te komen. Bij collega's Sukkel, Reitsma en Motshagen vond hij nog wat om te gebruiken. Hij werd met wat geld betaald, maar vooral met sloffen sigaretten. Aflevering gebeurde 'op resteel', dat is een houder gemonteerd op de trapper van een fiets. Het raam is spoorloos verdwenen.

37 serveersters geposteerd rond drie mannen. V.l.n.r. de heer Henri de Graaf (manager van het restaurant), D. Murray Dryden (supervisor) en de personeelschef. Elke serveerster kreeg twee bloemetjesjurken, op de kop getikt bij een textiel-fabriekje in Amsterdam.

sumse heren, die niet met naam worden genoemd, vonden die oplossing in Amsterdam. Daar bleek een textielabriekje jurkjes met bloemmotieven te kunnen aanbieden. De dames kregen er elk twee. Diezelfde heren zorgden ook voor de omvangrijke aankleding van het gebouw zoals het meubilair en de gordijnen. In het gedenkboek is met veel respect en waardering over hun inbreng geschreven. Dat geldt ook voor de inbreng van de Britse majoor Harold Brown, die als oudste supervisor voor het gebied zeer behulpzaam was om het project op te starten. Het werd betreurd dat hij bij de opening niet aanwezig was, omdat hij inmiddels was gerepatriëerd.

Nog waren alle problemen niet voorbij. Zelfs toen het personeel was aangetrokken was het onduidelijk welk onderdeel van het Canadese leger hun salarissen zou betalen. Een nare positie voor de leiding van de club die werd opgelost

toen uiteindelijk de Eerste Divisie de verantwoordelijkheid op zich nam.

De opening

Op 28 september 1945, ruim een maand na de ingebruikneming, vond de officiële opening van de Maple Leaf Club plaats. Er waren ongeveer 100 gasten uitgenodigd, waarvan de helft militairen en de rest hoogwaardigheidsbekleders uit het lokale leven en natuurlijk het bestuur van de Openbare bibliotheek. Tussen 6 en 7 uur 's avonds kregen de gasten gelegenheid om de club te bezichtigen. Generaal-Majoor Forster, commandant van de Vierde Canadese Divisie, hield een toespraak en verklaarde het gebouw officieel geopend voor de troepen.

Maple syrup en coca cola

De club was langer open dan welke andere club in het land: 14 uur per dag (van 08.30 tot 22.30

Staannde voor de balie met serveersters sprak Generaal-Majoor Forster op 28 september 1945 de aanwezigen toe.

Genodigden bij de officiële opening op 28 september 1945. Op de voorgrond bestuursleden van de Openbare Leeszaal, de aannemer en twee dominees die verantwoordelijk waren voor de kapel van de club. Verder waren een 50-tal Canadese militairen aanwezig.

uur) en dat zeven dagen per week. 's Morgens werden appelflappen en koffie met maple syrup (het rijke sap van de esdoorn of ahornboom, een Canadese specialiteit) geserveerd. Het was niet ongebruikelijk dat er voor 12 uur 's middags al duizend bezoekers waren. Een B-licensie maakte het mogelijk dat men – behalve maaltijden – aan de troepen sandwiches, cakes, fruit- en groentesalades, ijs, coca cola, sinaasappel-, appel-, tomaten- en grapefruitsap kon aanbieden, alsmede vers fruit. Om een indruk te krijgen van de omvang en de drukte: op een gemiddelde dag werden 8000 sandwiches en 6000 cakes verkocht.

Uitgebreide dienstverlening

Behalve de restaurant activiteiten werden aan de militairen nog veel meer diensten aangeboden. Zo was er gelegenheid voor het doen van spelletjes, ruimte om kleren te strijken en broeken te persen, een kapperswinkel, een kamer om brieven te schrijven en pakjes te verzenden.

Jan Stuivenberg (1914), woonachtig in Baarn, werkte als accordeonist in het cluborkest van 'Jack Pett' en wist zich nog alle namen te herinneren van de bij dit gelegenhedsorkest spelende musici. Hij trad voor de oorlog al veel op en begon als jongen van 17 jaar in de Dancing Teus van Schaik op de Groest. Later speelde hij o.m. met Wessel IJcken en Rita Reys. Toen de oorlog uitbrak had hij al drie kinderen uit zijn huwelijk en dat was een hele zorg. Direct na de oorlog speelde hij met Henk Knopper (beide op accordeon) bij tal van gelegenheden zoals in Hotel Jans. Knopper was het ook die hem het cluborkest binnenhaalde. Een vaste verbinding voor een langere periode. Elke dag optreden van 17.00 tot 22.00 uur. Allemaal dansmuziek: tango's, foxtrot, engelse walsen e.d. Het contact verliep met ene sergeant Burley. Er moet wel betaald zijn maar die herinnering is vaag. Het eten dat hij meenam naar huis en de sigaretten waren belangrijker. De laatsten waren een begeerd ruilmiddel. 100 sigaretten voor een avond spelen. Voor 1000 sigaretten kon hij weer aan een kachel komen die hij in de oorlog voor een half mud aardappelen was kwijtgeraakt. Hij herinnert zich een grandiose sfeer in de club en het optreden samen met een tapdancer en met Bruce Low, een Nederlandse bas met een diepe stem die met groot succes "Old Man's River" zong.

Ondanks de schaarste slaagde men er in de grote eetzaal in te richten met meubilair dat overal vandaan kwam. De serveersters zorgden ervoor dat het de manschappen aan niets ontbrak.

Een kijkje achter de schermen. Bij elkaar waren niet minder dan 111 'burgers' werkzaam in de club.

Twee receptionistes, Mieke ter Haar (l) en Suze Hillesum, bij de informatiebalie bij de ingang van het gebouw. Hun taak was het vooral om inlichtingen te geven over activiteiten van de club. De militairen vroegen vooral hoe ze op een aardige manier met meisjes in contact konden komen.

Verder werd er een kapel ingericht, keurig voorzien van eiken kerkbanken, waar op gezette tijden kerkdiensten plaatsvonden.

Een oude Duitse bus, die door de Canadezen was 'bevrijd', werd opgeknapt en gebruikt als toeringcar. Tripjes naar Volendam en Marken werden georganiseerd en later zelfs tochten naar Parijs, Brussel en zelfs een keer naar Berlijn.

Opgenomen in de staf was Jan Nieuwenhuys, een befaamd cartoonist. Zijn werk sierde op verschillende plaatsen het gebouw. Hij kreeg grote waardering voor de wijze waarop hij de Canadese soldaat afbeeldde zoals die door Nederlanders werd gezien.

Daag

Het werk van Jan Nieuwenhuys werd zo gewaardeerd, dat het plan werd opgevat om zijn cartoons en posters in een boekje te bundelen en dat bij het afscheid van de Canadese militairen te koop aan te bieden. Er werd contact opgeno-

Carla Lee (1925), nu mevrouw Honig te Ankeveen, werkte als serveerster in de club. Ze werd erbij gehaald door haar vriendinnen Corien de Marez Oyens en Mieke ter Haar die al bij de receptie werkten. Ze kwam vooral af op de overdaad aan eten, de boterhammen met pindakaas, de coca cola en de grote fooien die de manschappen in het begin wel gaven. Ze kon ook wel dingen meenemen, zoals gebraden eendepoot voor haar toen zieke moeder. Een gezellige tijd, vooral met Canadese officieren die ook thuis kwamen om met een fles whiskey gezellig te borrelen. Ze had maanden dolle pret en organiseerde voor drie militairen juist voor hun vertrek een echt Hollands Sinterklaasfeest met surprises en gedichten in het engels. Met aloude grapjes zoals mensen kriskras door het huis sturen om dan in de kelder een jeneverfles (gevuld met zout water) te vinden.

Ze is openhartig over de relatie tot de mannen. Dat beheerste op dat moment het leven. Er was een grote achterstand in te halen. Na het meerijden op de tanks die Hilversum binnenreden, had ze voortdurend contact met haar Canadese vrienden en was zelfs met een van hen verloofd. Toch waren de relaties 'romantisch' meent ze. Schuchtere toenaderingen. En bepaald niet meteen vrijen zoals dat vandaag wel gebeurt. Maar net na de hongerwinter wakkerde al het nieuwe eten, de chocola, de drank en de sigaretten de seksuele behoeften wel flink aan. En de euforie deed de rest.

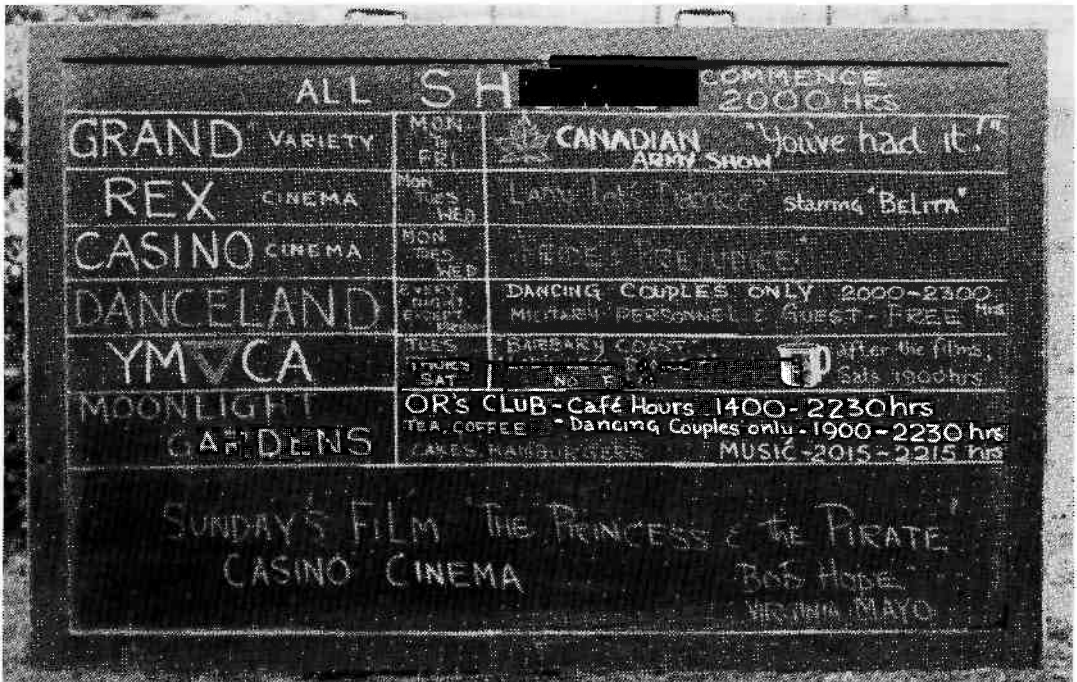
Het werken in de club was in die omstandigheden bijzaak en feestvieren hoofdzaak. Het was een heerlijke tijd na de spanning van ondergronds werk, onderduikers in huis en gebrek aan alles.

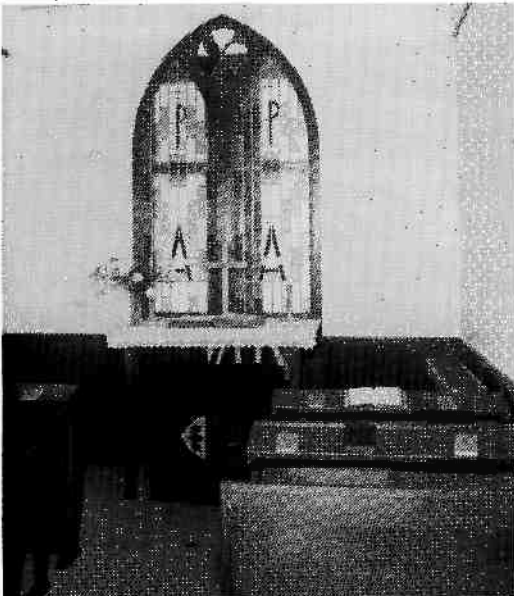
Vanuit de wijde omgeving kwamen Canadese militairen naar de club. De club had voor het vervoer van de nodige goederen en mensen de beschikking over een flink wagenpark, waaronder vier 6 tonners, een 1,5 tonner, een jeep, een mobiele thee-wagen en een bus, die op deze foto ontbreekt.

Vooral sandwiches, cakes, vruchtendranken en vers fruit werden op grote schaal omgezet.

Er werden allerlei activiteiten voor de militairen georganiseerd. Ook de Hilversumse bioscopen speelden daarbij een belangrijke rol.

Op de eerste verdieping van het gebouw werd een kleine kapel ingericht waar twee keer per week een kerkdienst werd gehouden. Op zaterdag kon men ter communie. Eiken bankjes werden voor de gelegenheid gemaakt. De Hilversumse glazenier Willem Wilman maakte het glas-inloodraam.

Corien de Marez Oyens (1926), nu als mevrouw Van de Sande Bakhuysen woonachtig te Maarn, werkte bij de 'information desk' van de club. Ze had in 1943 eindexamen gedaan aan de Godelindeschool voor meisjes. Werkte voor de illegaliteit en het Rode Kruis te Vught en stortte zich na de bevrijding in het feestgedruis. Samen met haar vriendinnen Mieke ter Haar en Carla Lee. Ze had vrienden onder Canadese officieren, met wie ze concerten, filmvoorstellingen en feesten bezocht. In augustus 1945 reageerde ze op de advertentie voor de club. Sollicitatiegesprek met Dryden en Lutz in de club aan de Beethovenlaan. Behalve met deze heren had ze te maken met de 'lady-manager' Norma Mc. Pherson.

Ze draaide wisseldiensten. B.v. van 9 tot 3 of van 3 tot 10 uur. Het werk bestond uit het wegwijs maken van de militairen in het gebouw, maar ook kaartverkoop voor voorstellingen e.d. Ook moest toezicht worden gehouden. Dat gaf overigens weinig problemen. Mede omdat in de club geen alcohol mocht worden gebruikt. Soms werd wel eens geprobeerd om bier mee naar binnen te smokkelen. Officieren werden geweerd, want het betrof hier een 'OR-club', dat wil zeggen dat alleen lagere rangen toegang hadden. Ze meent dat ze per maand een salaris van f45 kreeg.

Ze heeft goede herinneringen aan Dryden, een sympathieke man en een prima manager en ook aan Henri de Graaf, de restaurant-manager en Jan Nieuwenhuys, de cartoonist.

men met een voor de oorlog gerenommeerd lithografisch bedrijf, te weten De La Mar in Amsterdam. Samen met het honorarium voor de cartoonist kon men voor f 30.000 10.000 exemplaren in vier-kleurendruk leveren. Die prijs werd redelijk geacht en bij verkoop van f 3 per stuk zou dat weinig risico betekenen. Voorwaarde was wel dat de productie op betrekkelijk korte termijn rond zou zijn, want in het najaar van 1945 zouden de eerste Canucks, de verzamelnaam

voor Canadezen, worden ingescheept voor terugkeer naar het moederland.

Dat laatste bezorgde de supervisor veel kopzorg. Er was iedere keer wat anders loos met de productie van het boekje. En de tijd begon te dringen.

Op een morgen verscheen in het speciale dagblad *Maple Leaf* de kop: "Canadians get the Lizzie". Dat sloeg op het vertrek van Canadese militairen met het enorme passagiersschip de

Een ruimte in het gebouw werd als postkamer ingericht. Hier kon men hulp krijgen bij het inpakken van cadeautjes voor het thuisfront en het wegen en frankeren van de post. Aan de unster hangt een weegschaaltje met twee paar kleine klompjes.

Regelmatig vond in de club het optreden plaats van Jack Pett and his Maple Leaf Orchestra', bestaande uit Hilversumse musici. Vlnr. Henk Knopper (piano), Gerard Scheffer (bas), Hans Knap (gitaar), Antoon Barnasconi (drums), Jan Pet (viool), Joop Doesburg (clarinet) en Jan Stuijvenberg (accordeon). Op de achtergrond een frase uit het Canadese volkslied. Er werd veel dansmuziek gespeeld.

Queen Elisabeth, waarmee in een klap een hele divisie kon worden vervoerd. Er werd bedreigd, gevleid en zelfs smeergeld geboden aan het drukkersbedrijf en dat alles om de productie van het boekje te bespoedigen. Maar niets hielp. De beloften werden domweg niet nagekomen.

Een week of vier later werd in de *Maple Leaf* aangekondigd dat de Vierde Divisie als laatste op 8 december 1945 zou vertrekken. Opnieuw kreeg de directie van de drukkerij een stevige uitbrander voor het niet nakomen van beloften. Hun werd te verstaan gegeven, dat ze uiterlijk de boekjes op 7 december klaar moesten hebben en zo niet, dat de opdrachtgevers zich ontslagen zagen van hun verplichtingen en dat de drukkerij zelf maar moest zien de boekjes aan Nederlanders te slijten. Dryden rekende er daarbij op dat die Nederlandse drukkers slim genoeg waren om te beseffen, dat ze met een flinke voorraad zouden blijven zitten. En dat werkte inderdaad.

Jan Willem Pet (1913) was als Jack Pett de dirigent-violist van het Maple Leaf Orchestra in de Y.M.C.A. club. Hij meldt: Als musici kwamen we voor het eerst na de oorlog in aanraking met luxeartikelen zoals chocola, gebak en sigaretten. We kregen deze zaken bij ons salaris als gage uitbetaald. Een ongekende weelde na de hongerwinter. Dit maakte zo'n indruk, dat het tot nu in mijn herinnering is blijven voortleven. Het was ook een groot genoegen de vreugde van blijde, dansende mensen om je heen te zien. Mede dankzij de Canadese bevrijders gingen we een nieuwe toekomst tegemoet.

Mevrouw Poort belde op over haar inmiddels overleden zuster die als serveerster werkte in de club. Dat was Mien Overeem (1913) en ze hoorde met haar toen 32 jaar bij de oudere serveersters. Haar man kwam net terug uit Duitsland en voor haar gezin en de rest van de familie was haar baantje bij de club een hele uitkomst. Ze nam vaak chocoladerepen mee en overgebleven etenswaren zoals plakjes chocoladecake en dat was voor de hele familie een feest.

Minder leuk was, dat ze in de club met roken begon en daar niet meer van af kwam. Indirect werd haar dat fataal, want ze overleed te jong aan een longziekte.

Op 7 december konden de boekjes worden ingeladen in een zestonner en vervoerd naar de havenplaats Oostende, waar op 8 december de inscheping van de Vierde Divisie plaats vond. Die vertrekkende militairen wilden maar al te graag het boekje "daag" als aandenken kopen en ze werden verkocht als betrof het zoete broodjes. Samen met de cartoonist kwam Dryden terug naar Amsterdam met f 30.000 op zak. De cartoonist kreeg f 3000 en de rest was voor de drukkerij. Dat het project uiteindelijk was gelukt, gaf een gevoel van grote tevredenheid en opluchting.

Het afscheid

Na 8 december 1945 waren de meeste Canadese militairen naar huis, maar de *Maple Leaf Club* bleef voor de resterende manschappen in Noord-West Europa open tot de Kerst. Men besloot een uitbundig feest te houden op Kerstdag gevolgd door een even goed voorzien afscheids-

Er werden tochtjes georganiseerd naar toeristische attracties, zoals Marken en Volendam. Voor het vervoer werden eigen auto's en een bus gebruikt.

De op de Duitsers buitgemaakte autobus werd ingezet voor grotere trips. Zo werden een aantal 6-daagse toertochten gemaakt naar Parijs (met een overnachting in Brussel) en een keer naar Berlijn. Deze foto werd genomen voor de Gemeentelijke HBS aan de Jonkerweg. Daar zat ook een (Canadese) kapper

feest voor de medewerkers op 26 december. Voor de gelegenheid werd op het dak van het gebouw in letters van 1.20 meter de tekst MERRY CHRISTMAS opgericht en werd het hele gebouw in de schijnwerpers gezet.

Voor het afscheid van de medewerkers zwoegde Dryden uren op een afscheidsspeech in het Nederlands. Het was serieus bedoeld, maar uit het gelach dat regelmatig weerklonk trok hij de conclusie dat hij de taal toch nog niet perfect beheerste.

Uiteindelijk vertrok hij met de laatste manschappen op 28 januari 1946 met de *Aquitania* vanuit Liverpool. Het werd – naar zeggen van de kapitein – de ruwste oversteek in 28 jaar. Maar men kwam behouden aan. En daarmee werd ook voor de Canadezen de Maple Leaf Club in Hilversum historie.

Bronnen

Gedenkboek *THE MAPLE LEAF CLUB* door YMCA-officier D. Murray Dryden. Cover, printing and drawing by A.G. v.d. Hoogen, RA. Hilversum, oktober 1945.

With God Nothing Is Impossible, A Canadian Life by Murray Dryden (1911). Uitg. Fitzhenry & Whiteside, Markham, Ontario, 1986. ISBN 0-88902-541-X.

Verder oral history: telefonische reacties op oproep in G&E d.d. 13 april 1993.

Greet Lam (1924), nu mevrouw van Leeuwen, kreeg werk in de club op introductie van de moeder van een vriendin, mevrouw van Norden, die daar in de keuken werkte. Ook die vriendin, Riek van de Brom (1923) en haar eigen grootmoeder, mevrouw Lam, alsmede haar tante Mien Brakel (1912) werkten daar. Mevrouw Brakel-Lam, woonachtig in Joure, bevestigde telefonisch haar verhaal. Hun werk was normaal keukenwerk: afwassen, groente schoonmaken, opruimen. Greet Lam vond het heerlijk werk en er werd onder elkaar heel wat afgelachen. Er was een vroege en late dienst en dat wisselde per week. Vooral bij de late dienst konden overgebleven gebakjes worden meegenomen en dat was een tractatie. Ze kreeg een loonzakje maar weet niet meer hoeveel daar in zat. Verder werd betaald met sigaretten en biscuits. Er waren nauwelijks contacten met de Canadezen. Er kwam er eens een binnen in de keuken en die vroeg om een 'spoen'. Wisten zij veel. Want in die tijd spraken nog niet zoveel mensen engels als tegenwoordig.

Links het omslag van het boekje 'daag', een gebundelde serie cartoons over Canadezen in Nederland zoals gezien door Jan Nieuwenhuys. Het boekje kwam uit met een inleiding van Edward Starz van het radiostation in Hilversum dat overzeese uitzendingen verzorgde, en werd als aandenken verkocht aan militairen van de laatste Canadese divisie die op 8 december 1945 vertrok uit Oostende. Rechts een van de cartoons, die voor zichzelf spreekt.

Drie foto's uit het persoonlijk archief van mevrouw C. van de Sande Bakhuisen (geboren De Marez Oyens).

Links boven: Het 4th Division Rugby-team "The Atoms" in een vrolijke stemming bij elkaar. Dit team was erg gevierd en speelde met veel succes tegen de vertegenwoordigende teams van andere Canadese onderdelen en die van andere geallieerde eenheden.

Rechts boven: Corien de Marez Oyens (l) en Suze Hillesum temidden van hun Canadese collega's en vrienden aan de balie van de club.

Van links naar rechts "Red" Catchpole, Kick, Russel Goodman en "Junior" (Les) Elam.

Onder: Samen met de nog overgebleven Canadese stafleden werd een Sinterklaasfeest georganiseerd voor de kinderen van de medewerkers en hun vriendjes. Voor sommige kinderen was dit het eerste Sinterklaasfeest van hun leven. De letters in het gras, Y.M.C.A., staan voor de Young Men's Christian Association.

Boven: De kerstdagen van 1945 stonden in het teken van afscheid nemen. De laatst overgebleven Canadezen, de staf en de medewerkers van de Maple Leaf Club kwamen voor een afscheidsfeest bij elkaar op Tweede Kerstdag, 26 december 1945. (foto archief OLB)

Onder: Het gebouw was voor de gelegenheid opgesierd met een kerstswens in grote letters en tevens in de schijnwerpers gezet.

